

Sygn. akt V CK 343/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 listopada 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący)

SSN Stanisław Dąbrowski

SSN Zbigniew Strus (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Produkcji Ogrodniczej "S(...)" Spółki z o.o. w S. przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie X. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 4 listopada 2005 r., kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 2 lutego 2005 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach procesu w postępowaniu kasacyjnym.

Uzasadnienie

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny zmienił wyrok wstępny Sądu Okręgowego w W. w ten sposób, że oddalił powództwo i zasądził 41.400 zł tytułem zwrotu dotychczasowych kosztów procesu. W uzasadnieniu wyroku Sąd drugiej instancji syntetycznie przedstawił wątki faktyczne uzasadnienia wyroku wstępnego, i potwierdził ich prawidłowość przyjmując za własne ustalenia faktyczne sadu pierwszej instancji. Ustalenia te stanowiły podstawę oceny sądu odwoławczego, iż zachowania

funkcjonariuszy państwowych wykonujących zadania z zakresu ochrony przed powodzią były niezawinione, gdyż żaden z przygotowanych programów ochrony nie wpłynąłby na przebieg powodzi. Jedną z okoliczności wymienionych w uzasadnieniu wyroku, uwalniających od winy funkcjonariuszy państwa była konieczność uniknięcia paniki na terenach zagrożonych. Odwołując się do opinii prof. J. K. Sąd odwoławczy uznał, że prognozy dokonywane w czasie wielkiego, skomplikowanego i dynamicznego zjawiska przyrodniczego przy słabym wyposażeniu technicznym, (np. braku map cyfrowych) były obiektywnie obciążone dużym ryzykiem błędu.

Kasację od tego wyroku wniosła strona powodowa. Opierając ją na obydwu podstawach zarzuciła naruszenie art. 233 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c. przez pominięcie w ocenie i uzasadnieniu wyroku części zgromadzonych dowodów.

Naruszenie prawa materialnego skarżący upatruje w art. 417 § 1 k.c. przez uznanie, że odpowiedzialność Skarbu Państwa kształtuje treść tego przepisu sprzed wejścia w życie Konstytucji oraz przez nieusprawiedliwioną ekskulpację pozwanego, naruszenie przepisów rozp. Rady Ministrów z 11 maja 1977 r. w sprawie ochrony przed powodzią (Dz. U. Nr 10, poz. 39 ze zm.) polegające na błędnym określeniu priorytetów działania funkcjonariuszy, naruszenie art. 361 § 1 k.c. przez odrzucenie istnienia związku przyczynowego między brakiem ostrzeżenia, spóźnionym ogłoszeniem alarmu, spiętrzeniami „wegetacyjnymi” i błędami w zarządzaniu zbiornikami retencyjnymi a szkodą powoda.

Drugą podstawę wypełnia zdaniem skarżącego naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c.

Na tej podstawie wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku przez oddalenie apelacji pozwanego.

Pozwany Skarb Państwa odpowiadając na kasację wnosił o jej oddalenie i zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zarzuty zamieszczone w drugiej podstawie (art. 233 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c.) dotyczą podstawy faktycznej wyroku, która jak wyżej stwierdzono została ustalona zgodnie przez sądy obydwu instancji. Skarżąca błędnie utożsamia ją z oceną (wnioskami) sądu odnośnie do istnienia winy funkcjonariuszy, która jako przedmiot prawa cywilnego materialnego może być podważana w ramach pierwszej podstawy kasacji (art. 393¹ pkt 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym do 6 lutego 2005 r.).

Kasacja jest nieuzasadniona również w zakresie pierwszej podstawy zmierzającej do wykazania, że prawidłowa wykładnia art. 417 k.c. powinna być zgodna z przepisami Konstytucji wchodzącej w życie w październiku 1997 roku, tj. 3 miesiące po wystąpieniu powodzi.

Obowiązek wykładni przepisów ustaw zwykłych „w zgodzie z konstytucją” jako aktem hierarchicznie wyższym powstał z chwilą jej wejścia w życie. Przed tą datą art. 417 k.c. wyrażał normę o treści ustalonej w drodze wykładni, zwłaszcza uchwałą Pełnego Składu Izby Cywilnej SN z dnia 15 lutego 1971 r. - III CZP 33/70 (OSNCP Nr 4/1971, poz. 59) potwierdzającą przesłankę winy funkcjonariusza - sprawcy szkody.

Zarzut naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 maja 1977 r. (Dz. U. Nr 10, poz. 39) nie znajduje potwierdzenia w konfrontacji z uzasadnieniem zaskarżonego wyroku. Sąd Apelacyjny zaliczając dyrektywę uniknięcia paniki do najważniejszych zadań pozwanego nie deprecjonował innych zadań szczegółowo omawianych w tym akcie prawnym. O tym, że wybuch paniki może być samoistnym źródłem szkody wiadomo z doświadczenia życiowego, natomiast w rozpoznawanej sprawie istotą zagadnienia jest znaczenie i trafność w okolicznościach faktycznych sprawy podniesionego przez Sąd Apelacyjny argumentu. Będzie o tym mowa w dalszej części uzasadnienia.

Kasacji nie usprawiedliwia również zarzut naruszenia art. 361 § 1 k.c., ponieważ przesłanką rozstrzygnięcia było stwierdzenie braku winy funkcjonariuszy strony pozwanej. Pozostaje zatem rozważenie jej (kasacji) w aspekcie zarzutu naruszenia art. 417 § 1 k.c. polegającego na eliminacji przesłanki winy i w tym zakresie nie można odmówić trafności przytoczonej podstawy.

Omawiając przesłanki rozstrzygnięcia w pierwszej instancji Sąd Apelacyjny zrelacjonował ja w sposób następujący: *„możliwe /.../ było zmniejszenie rozmiarów szkód wyrządzonych wodami powodzi, należało w tym celu wcześniej ogłosić stan powodziowy dla obszaru m.in. S. Sytuacja uzasadniająca ogłoszenie wystąpiła już w dniu 7 lipca, a stan powodziowy ogłoszono w dniu 9 lipca o godz. 8⁰⁰, opóźnienie wyniosło 46 godzin”*.

Należy stwierdzić, że przytoczone zdania wyrażają ustalenie faktów („sytuacja ... wystąpiła”) oraz ocenę powinności organów władzy publicznej, tj. Wojewódzkiego Komitetu Przeciwpowodziowego kierowanego przez wicewojewodę i nienależyte jej wykonanie. Sąd Apelacyjny nie zakwestionował prawdziwości stanu faktycznego („sytuacji”) ani obowiązku ogłoszenia alarmu powodziowego i nienależytego, tj.

spóźnionego, jego wykonania. W związku z tym trafny jest zarzut skarżącego dotyczący odmowy zastosowania art. 417 § 1 k.c. ze względu na brak przesłanki winy. Zaniechania w zakresie ogłoszenia stanu powodziowego w sposób umożliwiający dotarcie tej wiadomości do szerokich kręgów lokalnej społeczności usprawiedliwia „stan zarzucalności” równoznaczny z winą w rozumieniu prawa cywilnego.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wskazano w sposób przekonujący okoliczności ekskulpujące Skarb Państwa od odpowiedzialności za wielkość i przebieg zjawiska powodzi, a w konsekwencji zalania wodą gospodarstwa strony powodowej, natomiast brak wskazania okoliczności uwalniających od winy odnośnie do ewakuacji mienia, co do której powódka twierdziła, że mogła (ewakuację) przeprowadzić własnymi siłami lecz nie dokonała tego ze względu na brak ostrzeżenia bądź zapewnienie jej, że do zalania S. nie dojdzie. Należy przypuszczać, że tej kwestii dotyczyły stwierdzenia Sądu Apelacyjnego o panice. Sąd Najwyższy nie podziela jednak oceny, iż obawa przed wybuchem paniki usprawiedliwia brak powiadomienia mieszkańców zagrożonych terenów o niebezpieczeństwie powodzi, skoro istniały do tego podstawy z takim wyprzedzeniem jak to przyjęły sądy obydwu instancji. Omawiane zjawisko istnieje od niepamiętnych czasów i doświadczenie stanowi dostateczną podstawę oceny, iż uprzedzenie o rozpoznanym bezpośrednim zagrożeniu powodzią jest obowiązkiem władzy publicznej, a w roku 1997 znalazło to wyraz w przepisach (§§ 8,10,11) wskazywanego rozporządzenia Rady Ministrów, ponieważ pozwala zmniejszyć rozmiar szkody spowodowanej nieuchronnym nawet zalaniem.

Przytoczenie nieprawidłowej okoliczności ekskulpującej wymagało uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu. Prawidłowe rozstrzygnięcie o istnieniu winy funkcjonariuszy pozwanego implikuje konieczność lub zbędność ustalania (zgodnie z twierdzeniami i wnioskami dowodowymi stron) bardziej złożonej przesłanki odpowiedzialności, tj. związku przyczynowego między terminem powiadomienia mieszkańców S. (w tym strony powodowej) a powstaniem i wysokością szkody w mieniu.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 393¹³ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.